

Landelijke Agenda Crisisbeheersing

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Koersbepalers	4
3. Gezamenlijke ambities	6
3.1 Pijler 1: Versterken voorbereiding en paraatheid	6
3.2 Pijler 2: Versterken van een weerbare samenleving	7
3.3 Pijler 3: Bevorderen van kwaliteit en professionaliteit	8
4. Vervolg – implementatie agenda	9
4.1 Pijler 1: Versterken voorbereiding en paraatheid	11
4.2 Pijler 2: Versterken van een weerbare samenleving	15
4.3 Pijler 3: Bevorderen van kwaliteit en professionaliteit	17
4.4 Betekenis landelijke agenda crisisbeheersing voor Caribisch Nederland	18
5. Totstandkoming en verantwoording	21

1. Inleiding

De wereld verandert in rap tempo en de uitdagingen waar we als samenleving voor staan zijn groot. Van klimaatverandering, energietransitie, digitalisering, geopolitieke spanningen tot oorlog: deze vraagstukken zullen nog jaren bij ons zijn.

In die veranderende wereld zijn crises ingewikkelder, onvoorspelbaarder en langduriger dan voorheen. Nederland is daar op dit moment nog onvoldoende op voorbereid, zo stelde de commissie evaluatie Wet veiligheidsregio's vast.¹ De commissie geeft aan dat adequate crisisbeheersing om betrokkenheid van veel partners én burgers vraagt. De afgelopen jaren hebben dat laten zien. Als de druk op onze samenleving groot is en majeure bedreigingen van onze veiligheid werkelijkheid worden, is het cruciaal om elkaar te kunnen vinden en te helpen. De Coronacrisis, de gevolgen van de oorlog in de Oekraïne, maar ook de overstromingen in Limburg en de orkanen in het Caribisch gebied – ze tonen hoe belangrijk die gezamenlijke inzet van overheid en samenleving dan is.

En daar ligt een uitdaging voor heel Nederland. In toenemende mate moeten we met elkaar constateren dat crises van de toekomst van iedereen wat vragen: van de overheden en van de samenleving als geheel. En niet alleen bij het beheersen van crisissituaties, maar juist ook in de voorbereiding daarop.

De Onderzoeksraad voor Veiligheid roept in zijn adviezen² naar aanleiding van de Corona-aanpak terecht op tot duidelijke keuzes ten aanzien van de mate van paraatheid die we in Nederland met elkaar willen realiseren. We moeten onze voorbereiding en plannen nog meer vertalen naar de praktijk. Dat betekent onder meer zorgen dat we de mensen en middelen paraat hebben staan om de grote uitdagingen van de toekomst met elkaar aan te kunnen als het er echt op aan komt. Daar hoort – gelet op de spanningen in Europa en de rest van de wereld – ook bij dat we nadrukkelijk rekening houden met militaire dreigingen en oorlog.

De voorbereiding op deze toekomstige uitdagingen en mogelijke inzet in tijden van crisis zijn een taak en verantwoordelijkheid van ons allemaal, van de hele samenleving. Uiteraard mogen burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties verwachten dat de overheid zich tot het uiterste inspant om te zorgen voor een goede crisisvoorbereiding. De overheid kan – zeker gelet op de toenemende complexiteit en onvoorspelbaarheid van toekomstige crises

.....
¹ Kamerstuk 29517, nr 195, bijlage 959617.

² <https://onderzoeksraad.nl/onderzoek/aanpak-coronacrisis>

- echter geen 100 procent garantie op veiligheid en hulp bieden. Risico's zijn niet uit te sluiten, wel te beheersen. Daarom is het ook van belang dat de overheid open en transparant is over wat burgers mogen verwachten, waarbij inzicht wordt gegeven in wat wel haalbaar is en wat niet.

Een goede voorbereiding en beheersing van crises vereist dat iedere burger, elk bedrijf en elke organisatie in Nederland zijn eigen verantwoordelijkheid neemt. En dat kwetsbare groepen die dat niet alleen kunnen, daarbij worden geholpen. Alleen zo kan de crisis van de toekomst effectief worden aangepakt. Dat betekent dat de overheid dus ook meer moet samenwerken met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De afgelopen jaren hebben we gezien dat de samenleving hiertoe ook zeker bereid is. Mensen komen vaak zelf in actie en willen elkaar en de overheid helpen. De gezamenlijke uitdaging van overheid en samenleving is deze 'wil om te helpen' nog meer mogelijk te maken en te ondersteunen. Hierbij moeten we rekening houden met wat mensen wel en niet kunnen.

Al deze ontwikkelingen vragen om versterking van de wijze waarop we met alle partners crises beheersen. Het vraagt een hogere paraatheid en een grotere weerbaarheid van de samenleving als geheel. Deze Landelijke Agenda Crisisbeheersing zet de koers uit op het gebied van de crisisbeheersing voor een periode van zes jaar (2024-2029). Daarbij ligt de focus op de eerste drie jaar, waarna een integrale actualisatie zal plaatsvinden. De agenda is daarmee een uitwerking van de prioriteiten onder actielijn 12 uit de Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden³.

Met de agenda zetten we in op het realiseren van meerjarige gezamenlijke ambities van Rijk, veiligheidsregio's en openbare lichamen in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba)⁴. Ambities waar deze partijen zoveel mogelijk in samenwerking met vele publieke en private partners én de samenleving de komende jaren aan willen werken. Om nu en in de toekomst, er te staan als het erop aan komt.

Concreet formuleren we in deze agenda ambities langs drie pijlers:

1. Versterken voorbereiding en paraatheid;
2. Versterken van een weerbare samenleving;
3. Bevorderen van kwaliteit en professionaliteit.

³ Crisisbeheersing gerelateerde elementen uit andere actielijnen van de Veiligheidsstrategie worden ook meegenomen bij de nadere uitwerking van deze agenda. Kamerstuk 30821, nr. 178.

⁴ Gegeven het deels bijzondere karakter van de situatie in Caribisch Nederland ten opzichte van Europees Nederland geldt dat bij de uitwerking van de ambities in concrete activiteiten waar nodig gericht wordt ingezet op de situatie en behoeften zoals die gelden in Caribisch Nederland.

2. Koersbepalers

Dit zijn de uitgangspunten van de agenda die de koers bepalen.

De agenda is van toepassing op heel Nederland, dus inclusief Caribisch Nederland: de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. In zijn algemeenheid geldt dat bij de doorvertaling van de ambities in concrete activiteiten steeds moet worden bezien of de acties relevant en toepasbaar zijn voor Caribisch Nederland of dat iets anders nodig is.

De agenda zet de koers op crisisbeheersing uit voor een periode van zes jaar (2024-2029), met een focus op activiteiten in de eerste drie jaar. De agenda geeft richting aan wat alle partners in het stelsel willen realiseren en is zodoende het richtinggevend landelijk regie-instrument binnen het stelsel crisisbeheersing. Hoe de koers concreet wordt uitgevoerd, wordt verder uitgewerkt in specifieke activiteiten, zoals landelijke crisisplannen of de ontwikkeling van een collectieve ondersteuning voor de gezamenlijke informatievoorziening (KCR2).

Bij de verdere uitwerking van activiteiten wordt rekening gehouden met actuele dreigingsthema's uit de Rijksbrede Risicoanalyse, aangevuld met regionale inzichten vanuit de veiligheidsregio's.

De agenda verbindt lopende en nieuwe initiatieven die bijdragen aan de genoemde ambities. Zo is al een begin gemaakt met de uitvoering van de Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg⁵ en de opvolging aan de zijde van de veiligheidsregio's van afspraken rond de inzet van de extra extra gelden in het kader van de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR)⁶. Ook de Toekomstverkenning Crisisbeheersing veiligheidsregio's⁷ en de doorvertaling van aanbevelingen uit de corona-evaluaties (met name die van de Onderzoeksraad voor Veiligheid)⁸ zijn inmiddels opgepakt. Deze agenda vormt de kapstok voor deze initiatieven en sluit ook aan op de kabinetsbrede Aanpak Vitaal ter bescherming van de vitale infrastructuur.⁹

5 Kamerstuk 29517 nr. 225, bijlage 1064945.

6 Kamerstuk 19637 nr. 2992, bijlage 1053526.

7 <https://nipv.nl/toekomstverkenning-crisisbeheersing/>

8 <https://onderzoeksraad.nl/onderzoek/aanpak-coronacrisis>

9 Kamerstuk 2022-2023, 30 821. nr. 182.

- De uitvoering en aansturing van specifieke activiteiten kan los worden vormgegeven door de primair verantwoordelijke partijen. Daarbij is samenwerking (ook publiek-privaat) met ruimte voor maatwerk het uitgangspunt. Dit vanwege de ‘eigenheid’ van betrokken partijen. Met andere woorden: taken en verantwoordelijkheden van de betrokken partners worden niet overgenomen.
- De agenda gaat niet over het lopende wetgevingstraject naar aanleiding van de Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg, maar wordt wel beïnvloed door c.q. volgt de juridische kaders die in het vernieuwde wettelijk kader worden gerealiseerd¹⁰.

¹⁰ Deze beïnvloeding geldt ook voor andere lopende wetgevingstrajecten, zoals bijvoorbeeld in relatie tot de nieuwe richtlijn voor netwerk- en informatiesystemen (NIS-2) en implementatie van de richtlijn voor Critical Entities Resilience (CER).

3. Gezamenlijke ambities

3.1 Pijler 1: Versterken voorbereiding en paraatheid

Op basis van geprioriteerde, landelijke risico's werken Rijk en veiligheidsregio's gezamenlijk aan: opstellen en actualiseren van plannen, in de praktijk beoefenen van deze plannen met de betrokken partners, risicomonitoring en -analyse, capaciteitsplanning en risico- en crisiscommunicatie.

Ons doel is op deze manier de voorbereiding gericht op te pakken. We maken samen keuzes ten aanzien van de mate van paraatheid die we in de praktijk met elkaar willen realiseren, inclusief de daarvoor benodigde mensen en middelen.

Daartoe zetten we landelijk in op:

- Werken vanuit gezamenlijke **prioritering van risico's**;
- Realiseren van de gezamenlijk noodzakelijk geachte mate van **paraatheid op basis van gezamenlijke planvorming**;
- Realiseren van **robuuste bestuurlijke en operationele leiding en coördinatie** binnen crisisteams, ongeacht de duur van een crisis;
- Maken van afspraken over en **robuuste vormgeving van de informatiedeling en -verwerking** binnen het netwerk van betrokken crisispartners;
- Het in tijden van crises – samen met maatschappelijke partners - **bereiken, informeren en activeren van de hele samenleving**. Juist in de huidige samenleving is dit essentieel, gezien de grote diversiteit aan mensen en meningen, een versnipperd (social) medialandschap, een toename van desinformatie en een laag vertrouwen in de overheid.

3.2 Pijler 2: Versterken van een weerbare samenleving

Burgers, bedrijven, aanbieders van vitale processen en maatschappelijke organisaties hebben een eigen verantwoordelijkheid om zich goed voor te bereiden op crises en om preventieve maatregelen te treffen. Met deze partijen versterken we de weerbaarheid van de samenleving, onder meer door samen met hen de voorbereiding op crises vorm te geven. We richten ons daarbij op het verder bevorderen van de reeds aanwezige maatschappelijke veerkracht; veel burgers, bedrijven en organisaties hebben al oog voor de eigen weerbaarheid en gaan bij crisis al aan de slag. We onderhouden het

netwerk van vitale aanbieders. Ook maken we duidelijk wat wel en niet van de overheid tijdens crises verwacht kan worden –de overheid kan nooit 100 procent hulp bieden. We ondersteunen ook waar mogelijk het eigen initiatief van mensen, zowel in de voorbereiding als tijdens een crisis. Tot slot betrekken we het perspectief van de samenleving nog meer in de crisisbesluitvorming. We zetten daarbij de maatschappelijke behoeftes centraal, gaan uit van realistische verwachtingen ten aanzien van het ‘doen-vermogen’ van de samenleving, in het bijzonder van kwetsbare groepen.

Ons doel is dat de samenleving nog meer samen met de overheid actief kan bijdragen aan zowel de aanpak van crises alsook aan het herstel.

Daartoe zetten we landelijk in op:

- Zorgen dat burgers, (vitale) bedrijven en maatschappelijke organisaties hun **eigen verantwoordelijkheid** kunnen nemen, door informatie te delen en belemmeringen weg te nemen, zodat zij in staat zijn zowel lokaal als landelijk actief bij te dragen aan crisisbeheersing en (elkaar) hulp kunnen bieden;
- Intensiveren van risicocommunicatie vanuit de overheid, omdat we zien dat de dreigingen die op ons afkomen veranderen en de overheid geen 100 procent garantie kan bieden op hulp en veiligheid. Risicocommunicatie moet bijdragen aan het **vergroten van grip van burgers**, door mensen bewust te maken van de risico's en de rol die zij zelf kunnen vervullen in de voorbereiding en tijdens crises. Mensen zijn daarmee in staat om zélf maatregelen te nemen, waardoor ze veerkrachtiger zijn in tijden van (dreigende) crises.
- Gerichte aandacht voor de voorbereiding op **nafase en herstel**.

3.3 Pijler 3: Bevorderen van kwaliteit en professionaliteit

Rijk en veiligheidsregio's zorgen voor een gezamenlijk, continu proces van doorontwikkeling en professionalisering van de crisisbeheersing.

Ons doel is dat we zowel tijdens de voorbereiding als de aanpak van crises effectief samenwerken, op basis van en met gebruikmaking van de meest actuele inzichten, innovatieve werkwijzen en middelen, en dat we continu blijven leren.

Daartoe zetten we landelijk in op:

- In samenwerking met kennisinstellingen vanuit een gedeelde landelijke doctrine toewerken naar **een samenhangend opleidingsniveau voor crisismanagement** voor professionals;
- Gezamenlijk opzetten, coördineren, bevorderen en richting geven aan een succesvolle leercultuur, **kennisontwikkeling en innovatie**;
- Gezamenlijk opzetten van een netwerkmanagementstrategie crisisbeheersing, zodat **organisaties en mensen elkaar weten te vinden in de praktijk**.

4. Vervolg – implementatie agenda

De hiervoor beschreven ambities zijn de leidraad voor de inspanningen van Rijk en veiligheidsregio's rond landelijke vraagstukken in de jaren 2024-2029. Rijk en veiligheidsregio's zullen - al dan niet in samenwerking met andere publieke en private crisispartners - (een deel van) hun activiteiten richten op de realisatie van deze ambities. Dit komt enerzijds tot uiting in afzonderlijke of gezamenlijke (beleids-)plannen. Aan de zijde van ministeries is dat bijvoorbeeld de Aanpak Vitaal; bij veiligheidsregio's gaat het om regionale (beleids)plannen, collectieve werkplannen van vakraden en de Strategische Agenda 2024-2027 van het Veiligheidsberaad¹¹.

Anderzijds worden de komende jaren verschillende activiteiten gezamenlijk opgepakt in het kader van deze agenda. Aan een deel van deze activiteiten wordt reeds gewerkt in vervolg op de Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg en gezamenlijke initiatieven vanuit de veiligheidsregio's. De komende jaren zullen Rijk en veiligheidsregio's, in overleg met betrokken partijen, periodiek gezamenlijk keuzes maken welke activiteiten wanneer worden opgepakt. Deze periodieke actualisatie van de agenda richt zich jaarlijks op de uit te voeren activiteiten. Elke drie jaar wordt de agenda integraal tegen het licht gehouden en worden dus ook de ambities geactualiseerd.

Bij de nadere uitwerking en uitvoering van activiteiten in het kader van deze agenda is het actuele dreigingsbeeld dat gekoppeld is aan de Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden richtinggevend. Aanvullend geldt dat er vanuit de veiligheidsregio's ook enkele specifieke vraagstukken zijn, die de komende jaren gezamenlijk om aandacht vragen.

¹¹ <https://www.veiligheidsberaad.nl/2023/12/22/strategische-agenda/>

Actuele dreigingsthema's anno 2024

Concreet betekent dit anno 2024 dat bij de nadere uitwerking van activiteiten inhoudelijk rekening wordt gehouden met mogelijke consequenties gegeven:

- Klimaatverandering en natuurrampen;
- Infectieziekten;
- Energietransitie en ruimtelijke inrichting;
- Militaire en geopolitieke dreigingen (inclusief hybride vormen);
- Continuïteit van vitale processen;
- Digitale en technologische ontwikkelingen.

Gelijktijdig speelt ook in toenemende mate mee dat we rekening moeten houden met maatschappelijke spanningen en onrust, dalend vertrouwen in de overheid en de impact van desinformatie.

Waar nodig stellen we lopende activiteiten op basis van geactualiseerde dreigingsinzichten bij of starten we nieuwe activiteiten op.

De komende periode (2024-2026) gaan we de ambities realiseren door activiteiten in onderstaande pijlers.

4.1 Pijler 1 Versterken voorbereiding en paraatheid

Prioritering van de risico's

- Benutten van de risico-inzichten uit de Rijksbrede Risicoanalyse en regionale risicoanalyse producten (vanaf 2024)

Paraatheid op basis van gezamenlijke planvorming

- Actuele afspraken maken ten aanzien van de inrichting en werkwijze van landelijke en (inter)regionale crisisplannen (inclusief het communicatie aspect) voor de warme fase, nafase en herstel, en de aansluiting hierop van aanpalende trajecten zoals de Aanpak Vitaal;
- Gezamenlijke plannen ontwikkelen of actualiseren naar aanleiding van het dreigingsbeeld (met aandacht voor brede maatschappelijke impact, inclusief kwetsbare groepen) op basis van een jaarlijks te actualiseren meerjarenplanning;
- Plannen vertalen naar bestuurlijke keuzes ten aanzien van de te realiseren noodzakelijke en flexibel beschikbare capaciteiten. Hierbij valt te denken aan mensen, waaronder ook vrijwilligers, middelen, strategische voorraden / reserves waaronder ook inzet bedrijfsleven, financiën. Genoemde capaciteiten worden waar nodig redundant uitgevoerd vanwege onder meer de mogelijke uitval van vitale processen als oorzaak of gevolg;
- Operationele slagkracht inrichten door het gereed stellen en inzetbaar maken van capaciteiten (inzetprocedures, effectieve en passende sturing, opleiden-trainen-oefenen);
- Voorziene maatregelen uitwerken en zoveel mogelijk voorbereiden, zoals distributie-, afschakel- en opstartplannen, verdringingsreeksen, afwegingskaders, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen, etc.;
- Civiel-militaire samenwerking uitbouwen, waarbij sprake is van wederkerige ondersteuning. Hiervoor wordt de komende jaren onder meer een overzicht van civiele- en militaire criscapaciteiten ('multi-catalogus') gerealiseerd. Ook worden de NAVO Resilience Objectives verder uitgewerkt.

Robuuste leiding en coördinatie

- De continuïteit en werking van de bestuurlijke en operationele leiding, coördinatie en besluitvorming versterken, ook in geval van langduriger crises, militaire dreigingen en oorlog;
- De uitgangspunten en de specifieke uitwerking van de inzet van de kennis- en adviesfunctie binnen de crisisorganisatie actualiseren, op basis van praktijkervaringen en aanbevelingen van onder meer de Onderzoeksraad voor Veiligheid.

Robuuste informatiedeling en -verwerking

- Nadere afspraken maken over het verwerken van (vertrouwelijke) informatie binnen het netwerk van crisispartners, inclusief private/vitale partners, EU en NAVO;
- KCR2 verder uitbouwen als collectieve ondersteuning voor gezamenlijke informatievoorziening.
- Werken aan de gefaseerde nadere aansluiting van openbare lichamen (Caribisch Nederland) en aanbieders van vitale processen op de Landelijke Voorziening Crisisbeheersing.

Crisiscommunicatie

- We ontwikkelen kennis en tools die specifiek van toepassing zijn op nieuwe soorten crises (bijvoorbeeld langdurige en creeping crises) en op relevante ontwikkelingen, zoals het tegengaan van desinformatie en het voorkomen van maatschappelijke onrust (vanaf 2024);
- Om de samenleving te bereiken, geldt geen one size fits all aanpak meer. Complexiteit en samenhang vragen soms om een heel gerichte en fijnmazige, en soms juist om een generieke en robuuste werkwijze. We zorgen daarom voor actualisatie van communicatiemethoden en -middelen en passen deze toe tijdens crises. Denk bijvoorbeeld aan een doorontwikkeling van het ISB-model: informatievoorziening, schadebeperking en betekenisgeving.
- Er is extra aandacht nodig voor groepen in de samenleving die we onvoldoende bereiken met crisiscommunicatie. Hier is aanvullende inzet van communicatie en/of maatwerk nodig. Regionale en landelijke overheden passen hun methodes en middelen daarop aan. We bouwen in de koude fase aan onze netwerken met deze doelgroepen, zodat we elkaar in de warme fase snel weten te vinden. (2024).
- We breiden de 'gereedschapskist' van crisiscommunicatie-professionals uit. Gezamenlijke taal is belangrijk, dus we bundelen onze lessen als Rijk en regio (2024).
- Rijk en veiligheidsregio's passen gedragsadviezen toe in de crisiscommunicatie-aanpak: de expertise op het gebied van menselijk gedrag wordt verder uitgewerkt in werkwijzen en draaiboeken. Als er behoefte is aan extra gedragsonderzoek ten behoeve van crisiscommunicatie geven we hier gehoor aan (doorlopend).
- Aan de slag met nieuwe technologie, zoals AI. De Rijksoverheid verkent de kansen, maar ook bedreigingen en beperkingen van het toepassen van AI voorafgaand, tijdens en na crises (2024/25).

- Alerteringsmiddelen zijn een bijzonder onderdeel van crisiscommunicatie. Er is aandacht voor het bereiken van doelgroepen die nog niet voldoende worden bereikt. (Technische) oplossingen bieden kansen om het bereik verder te vergroten. De visie op alerteren ondersteunt daarbij en geeft de komende jaren richting aan de doorontwikkeling (2024-2025).
- Alle landelijke en (inter)regionale plannen hebben een aparte risico- en crisiscommunicatiebijlage met praktische en toepasbare voorbereidingen. Ook bevatten deze plannen informatie hoe er op het gebied van communicatie (landelijk, regionaal en lokaal) tijdens verschillende crises wordt samengewerkt, waardoor de boodschap zo uniform mogelijk is. Dit gebeurt in afstemming tussen Rijk en regio (doorlopend).
- Verkenning naar verbreding van de werkwijze van het Nationaal Kernteam Communicatie (NKC) met (naast ministeries) aansluiting van de communicatiediscipline vanuit de regionale/ lokale overheden en maatschappelijke partners(2024).

4.2 Pijler 2 Versterken van een weerbare samenleving

Actief betrekken samenleving

- Landelijk platform c.q. netwerk inrichten samen met maatschappelijke partners. Dit platform/netwerk is gericht op activering van de samenleving zodat mensen zoveel mogelijk hun verantwoordelijkheid kunnen nemen als het gaat om de eigen weerbaarheid (en continuïteit) bij de voorbereiding en aanpak van crises. Dit gebeurt onder andere door het koppelen van partners en (burger)initiatieven, het ontsluiten van kennis en het benoemen van ontwikkelpunten en barrières (2024).
- Aandacht voor de eigen weerbaarheid, continuïteit en redzaamheid stimuleren bij burgers, bedrijven, vitale aanbieders¹² en organisaties.
- Maatschappelijke organisaties betrekken bij de voorbereiding (regionaal en landelijk) en de integratie van burgerhulpverlening in de planvorming waar dat passend is.
- Barrières slechten en noodzakelijke randvoorwaarden creëren die actieve betrokkenheid van burgers en bedrijven bij de voorbereiding en aanpak van crises mogelijk maakt.
- De samenleving gericht betrekken bij de voorbereiding op crises. Bijvoorbeeld door te oefenen met burgers en maatschappelijke organisaties (burgerpanel, deelnemen aan veldoefeningen) en met scholingsactiviteiten, zoals 'risk-factories'.

.....
¹² Vitale aanbieders hebben een verplichting om weerbaar te zijn; hierop wordt (deels) ook onafhankelijk toezicht gehouden.

Risicocommunicatie

- De basis voor risicocommunicatie is gelegd als helder is wat de samenleving van de overheid kan verwachten, en wat er van mensen zélf wordt verwacht. Dit vraagt om nadere afspraken over rolverdeling en samenwerking tussen de verschillende betrokken overheden (2024/2025).
- Naast de overheid zijn er vele andere partijen die kunnen bijdragen aan de inhoud van risicocommunicatie. Aanbieders van vitale processen bijvoorbeeld, die input leveren voor alternatieven bij uitval, mede gebaseerd op geleerde lessen uit het verleden. Maar ook commerciële bedrijven kunnen bijdragen aan risicocommunicatie naar burgers doordat zij soms in directer contact met hen staan. We willen als Rijk en veiligheidsregio's deze partijen betrekken en onderdeel maken van de risicocommunicatie-samenwerking, o.a. door het vormgeven van dialogen over risico's (2024-2026).
- Rijk en veiligheidsregio's leggen in 2024 de basis voor publiekscommunicatie over (inter)regionale en landelijke risico's en dreigingen. We maken hierbij gebruik van de informatie die tijdens (dreigende) crises onderling gedeeld kan worden.
- Daarbij ontstaat ook helderheid over afzender en bestaande concepten als Denk vooruit, Eerste Hulp Ben Jij, Zeeland Veilig, etc. We sluiten op landelijk en regionaal niveau aan bij actuele gebeurtenissen, waardoor de informatie zo relevant mogelijk is voor inwoners.
- De specifieke doelgroepen spelen ook bij risicocommunicatie een grote rol (zie ook: crisiscommunicatie). Deze doelgroepen moeten vanaf het begin worden meegenomen in de communicatieaanpak van Rijk en veiligheidsregio's. We bouwen in de koude fase aan onze netwerken met deze doelgroepen, zodat we in de warme fase elkaar snel weten te vinden (2024).
- Rijk en veiligheidsregio's passen gedragsadviezen toe in de risicocommunicatie-aanpak: de expertise op het gebied van menselijk gedrag wordt verder uitgewerkt in werkwijzen en draaiboeken. Als er behoefte is aan extra gedragsonderzoek ten behoeve van risicocommunicatie geven we hier gehoor aan (doorlopend).

Nafase en herstel

- Rijk en veiligheidsregio's identificeren gezamenlijk in concrete (crisis-)situaties de relevante nafase- en herstel-activiteiten en zorgen bij afschaling van de crisisorganisatie voor een goede gecoördineerde overgang / overdracht van die activiteiten naar de reguliere staande verantwoordelijke organisaties.

4.3 Pijler 3 Bevorderen van kwaliteit en professionaliteit

Eenduidig opleidingsniveau

- Met het oog op kennisuitwisseling een landelijk ‘netwerk kwaliteit’ oprichten en leren van methodes van evalueren/ intervisie en uitwisseling van leerelementen van incidenten en crises.
- Samen met kennisinstellingen ontwikkelen Rijk en veiligheidsregio’s één landelijk op de praktijk toegesneden en toepassingsgericht curriculum crisismanagement voor professionals (2024-2026).
- Rijk en veiligheidsregio’s stellen een landelijk plan op voor opleiden, trainen en oefenen (OTO) met focus op de actuele, prioritaire risico’s (vanaf 2024).

Kennisontwikkeling en innovatie

- Rijk en veiligheidsregio’s zetten - mede ter ondersteuning van dit curriculum - een meerjarig gezamenlijk onderzoeks- en innovatieprogramma op (2024 – 2029).

Netwerkmanagement

- Maatschappelijke crisispartners verbinden in een partnernetwerk door gezamenlijk netwerkpartners in kaart te brengen en te benaderen (maatschappelijke netwerkkaarten);
- Afspraken vastleggen met netwerkpartners over rollen, taken, verplichtingen, mandaten, aansprakelijkheid, compensatie, etc.;
- Een landelijk platform/netwerk oprichten voor onder andere uitwisseling van best practices netwerkgerichte crisisbeheersing;
- Gezamenlijk organiseren van netwerkbijeenkomsten rondom specifieke thema’s en een jaarlijks terugkerend netwerkevent crisisbeheersing.

4.4 Betekenis landelijke agenda crisisbeheersing voor Caribisch Nederland

De Caribische openbare lichamen zijn onlosmakelijk onderdeel van Nederland. Daarom worden de ambities uit de landelijke agenda ook vertaald naar Caribisch Nederland. Dit gebeurt volgens het principe ‘*comply or explain*’. Dit is een belangrijk uitgangspunt bij de invulling van een gelijkwaardige relatie. Op basis van ‘*comply or explain*’¹³ moet bij nieuw beleid, wetgeving en investeringen voor Europees Nederland steeds worden beoordeeld of dit ook toegepast kan worden op Caribisch Nederland (*comply*) of dat er goede en uitlegbare redenen zijn dat niet te doen (*explain*)¹³. Het is aan de betrokken partijen die uitvoering geven aan de betreffende activiteiten om dit op te pakken. Een deel van de activiteiten kent inmiddels een specifiek op Caribisch Nederland gerichte invulling, hierbij gaat het de komende jaren in ieder geval om de volgende activiteiten.

- **Paraatheid op basis van gezamenlijke planvorming:** Toekomstige initiatieven om de samenwerking tussen de eilanden te versterken, maar ook tussen de eilanden en Europees Nederland, beginnen met helderheid over beschikbare crisiscapaciteiten. Voor Caribisch Nederland wordt een capaciteitanalyse uitgevoerd (2024).
- **Paraatheid op basis van gezamenlijke planvorming:** Een verkenning naar de bereidheid een Caribbean Civil Protection Mechanism op te richten. Het CCPM kan in de koude fase onder meer richting geven aan gezamenlijke activiteiten voor het inventariseren van hulpaanbod, het trainen van het mechanisme, het bijhouden van een database met experts, het opstellen en bijhouden van een gezamenlijke oefenkalender, het samen oefenen en bekend raken met elkaars werkwijzen, capaciteiten en mogelijkheden. In de warme fase kan het CCPM een faciliterende rol vervullen in de bovineilandelijke samenwerking rondom rampen en crisissen.

¹³ Specifieke inhoudelijke redenen die hierbij genoemd worden: het insulaire karakter, geografische afstand tot Europees Nederland en binnen Caribisch Nederland, kleinschaligheid, klimatologische omstandigheden, geografische omstandigheden, draagkracht, culturele verschillen, verbondenheid met Aruba, Curaçao en Sint Maarten, en economische en sociale omstandigheden.

- **Robuuste leiding en coördinatie:** Realiseren van een pool met experts ter ondersteuning van crisisteams van de openbare lichamen, om de robuustheid van de crisisorganisatie te vergroten. De bezetting van crisisteams is namelijk in een complexe en langdurige crisis al snel te klein. Het tijdelijk inzetten van experts, op verzoek van de eilanden, kan dan uitkomst bieden (2024).
- **Robuuste informatiedeling en verwerking:** De openbare lichamen in Caribisch Nederland worden in 2024 op de Landelijke Voorziening Crisisbeheersing aangesloten. Er wordt verkend of ook de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk aangesloten willen en kunnen worden.
- **Eenduidig opleidingsniveau:** Rijk en openbare lichamen initiëren een OTO-programma voor Caribisch Nederland (met mogelijke toegang van Curaçao, Aruba en Sint-Maarten hiertoe) en bezien of en op welke wijze kan worden voorzien in een budget hiervoor.
- **Netwerkmanagement:** Het Rijk (de ministeries van BZK en JenV) hebben zich gecommitteerd om tweemaal per jaar een netwerkevent Crisisbeheersing Caribisch deel van het Koninkrijk te organiseren, in principe eenmaal fysiek en eenmaal digitaal.

5. Totstandkoming en verantwoording

Met de realisatie van deze eerste gezamenlijke Landelijke Agenda Crisisbeheersing is een belangrijke, structurele stap gezet in de versterking van het stelsel van crisisbeheersing.

De Agenda dient, als onderdeel van het cyclisch proces binnen het stelsel crisisbeheersing, als nieuw richtinggevend regie-instrument, waarmee de Minister van Justitie en Veiligheid (namens het kabinet), de besturen van de veiligheidsregio's en – waar van toepassing – de openbare lichamen in Caribisch Nederland gezamenlijk, richting geven aan landelijke vraagstukken op het gebied van de crisisbeheersing.

De agenda is onderdeel van een 'regie-drietrup' binnen het stelsel, bestaande uit:

- de agenda als richtinggevend visie- en beleidsinstrument waarmee gebundeld meerjarige landelijke ambities worden opgesteld door Rijk en veiligheidsregio's samen;
- landelijke doelstellingen als sturend regie-instrument om indien nodig specifieke landelijke verplichtingen op te leggen door de Minister van Justitie en Veiligheid (al dan niet met betrokken vakministers);
- een aanwijzing als escalatie instrument van de Minister van Justitie en Veiligheid richting een veiligheidsregio.

De agenda heeft werking voor heel Nederland dus ook Caribisch Nederland. De uitvoering en aansturing van specifieke activiteiten kan apart vorm gegeven worden, waarbij ruimte is voor maatwerk en de 'eigenheid' van betrokken partijen, en laat de taken en verantwoordelijkheden van de betrokken partners in stand.

De Agenda is niet vrijblijvend: betrokken partijen committeren zich aan een doorvertaling van de agenda in de eigen plannen en werkzaamheden. Uitgangspunt is dat de realisatie van de ambities geschiedt binnen de bestaande financiële kaders. Indien de realisatie van specifieke gezamenlijke activiteiten aanvullende financiële middelen vergt, dient dit apart geregeld te worden of dient gezamenlijk de activiteit dan wel ambitie te worden bijgesteld. De landelijke agenda wordt geïntegreerd in het reguliere toezicht van de Inspectie JenV en andere betrokken inspecties.

De Agenda is - in opdracht van het Directeurenoverleg Crisisbeheersing van de ministeries, veiligheidsregio's, de politie en de vitale infrastructuur - opgesteld door een werkgroep met vertegenwoordigers van verschillende ministeries en veiligheidsregio's onder voorzitterschap van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. De werkgroep heeft met een breed scala aan partners gesproken en inbreng gevraagd van onder meer: de VNG, de Commissie Vitale Infrastructuur van VNO-NCW/MKB-Nederland, het landelijk overleg Bevolkingszorg, het GHOR overleg, GGD-GHOR NL, vertegenwoordigers van de Openbare Lichamen in Caribisch Nederland en de politie.

Gedurende het traject heeft meermaals afstemming op ambtelijk niveau plaats gevonden over de inhoud en het proces van de Agenda, zowel interdepartementaal als met de veiligheidsregio's en de openbare lichamen in Caribisch Nederland.

De Agenda is omarmd in het overleg van de Minister van Justitie en Veiligheid en de voorzitters van de veiligheidsregio's in het Veiligheidsberaad. De Agenda is besproken in het overleg tussen het ministerie van Justitie en Veiligheid en de gezaghebbers van de Openbare Lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius, waar er eveneens steun was.

De definitieve Agenda is vastgesteld in de ministerraad.

Bestuurlijke regie en voortgangsbewaking van de agenda vindt plaats in het periodiek overleg van de Minister van Justitie en Veiligheid (namens het kabinet) en het Veiligheidsberaad. Ambtelijke regie en voortgangsbewaking vindt op landelijk niveau plaats door het Directeurenoverleg Crisisbeheersing (DOCB) en op regionaal niveau door de Raad Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV).

De agenda wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van actuele dreigingsinzichten, alsmede praktijkervaringen en evaluaties. Na drie jaar wordt een algehele actualisatie van de agenda uitgevoerd rekening houdend met de tijdshorizon van zes jaar. Hiermee houdt de agenda een actueel en dynamisch karakter.

Verantwoording

De Minister van Justitie en Veiligheid stelt namens het kabinet de Landelijke Agenda Crisisbeheersing vast en legt namens het Kabinet over de ambities uit de agenda op hoofdlijnen verantwoording af aan de Tweede Kamer. Dit gebeurt minimaal jaarlijks via een voortgangsbrief. Daarnaast leggen de betrokken vakministers op reguliere wijze verantwoording af over hun eigen beleidsterreinen.

De besturen van veiligheidsregio's zorgen voor doorvertaling en uitvoering van de gezamenlijke landelijke agenda in de plannen binnen de eigen regio, conform nog op te stellen vereisten in het nieuwe wettelijk kader ten aanzien van een directe koppeling tussen de landelijke agenda en regionale plannen. Over deze doorvertaling en uitvoering leggen de besturen verantwoording af binnen de eigen regio.

De ministers zorgen voor de noodzakelijke doorvertaling en uitvoering binnen eigen (functionele) ketens op basis van de bestuurlijke verhoudingen binnen de eigen keten inclusief het afleggen van verantwoording.

De Landelijk Agenda Crisisbeheersing
is opgesteld door Rijk, veiligheidsregio's
en de openbare lichamen in Caribisch
Nederland, onder coördinatie van het
ministerie van Justitie en Veiligheid.

www.rijksoverheid.nl/lac